EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 12.2.2025.
COM(2025) 41 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Provedba Europske urbane inicijative u razdoblju 2022. – 2024.

Sadržaj

1. UVOD 2
2. PROVEDBA 2
2.1. Financiranje inovacija u gradovima 3
2.2. Potpora kapacitetima i znanju u gradovima 5
2.2.1. Jačanje kapaciteta gradova 5
2.2.2. Potpora znanju i politikama u gradovima 8
2.3. Upravljanje i druge aktivnosti 9
3. PRVI REZULTATI 10
4. ZAKLJUČCI 13

1. UVOD

Europa se suočava s brojnim problemima, od gospodarskog oporavka i izgradnje uključivih društava do borbe protiv klimatskih promjena, uništavanja okoliša i demografskih promjena te usporedne zelene i digitalne tranzicije. Gradovi, na koje ti problemi značajno utječu, mogu poslužiti kao poligoni za isprobavanje i ispitivanje novih rješenja koja mogu uvelike koristiti ljudima.

Kohezijska politika uključuje snažnu urbanu dimenziju te je za programsko razdoblje 2021. – 2027. pojačana njezina potpora održivom urbanom razvoju kako bi se gradovima pomoglo da preuzmu aktivnu ulogu u osmišljavanju i provedbi političkih rješenja za lokalne probleme. Zbog toga se više od 100 milijardi EUR iz kohezijskih fondova ulaže u gradove a oni su izravno odgovorni za osmišljavanje i provedbu ulaganja u ukupnom iznosu većem od 24 milijarde EUR u okviru programa kohezijske politike.

Osim toga, u okviru urbane dimenzije kohezijske politike za programsko razdoblje 2021. – 2027. uspostavljena je nova Europska urbana inicijativa (EUI)[1]. Riječ je o instrumentu s proračunom od 395 milijuna EUR[2] namijenjenom za potporu gradovima svih veličina u izgradnji kapaciteta i znanja, poticanju inovacija i razvoju prenosivih i prilagodljivih rješenja za probleme u gradovima relevantne za EU. Aktivnosti se koordiniraju s programom URBACT[3], koji ih dopunjuje, te pridonose međudržavnom radu na temelju plana EU-a za gradove.

U ovom se izvješću opisuju aktivnosti EUI-ja i rezultati provedbe od 1. rujna 2022. do 31. kolovoza 2024.

2. PROVEDBA

Provedba EUI-ja povjerena je regiji Hauts-de-France u bliskoj suradnji s Europskom komisijom[4]. Regija Hauts-de-France osnovala je stalno tajništvo (dalje u tekstu „tajništvo EUI-ja”) za obavljanje svih svakodnevnih aktivnosti navedenih u ovom izvješću. Taj se rad temelji na dvije sastavnice, usmjerene na: (a) potporu inovacijama i (b) potporu izgradnji kapaciteta i znanja, procjenama teritorijalnog učinka, razvoju politike i komunikaciji (slika 1). Od sredstava u iznosu od 395 milijuna EUR[5] 75 % namijenjeno je sastavnici (a), a 25 % sastavnici (b).

[1] Članak 12. Uredbe (EU) 2021/1058 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o Europskom fondu za regionalni razvoj i Kohezijskom fondu.

[2] Početni proračun od 400 milijuna EUR (u cijenama iz 2018.) smanjen je na 395 milijuna EUR (u tekućim cijenama) zbog preispitivanja višegodišnjeg financijskog okvira 2024.

[3] Članak 3. Uredbe (EU) 2021/1059 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o posebnim odredbama za cilj „Europska teritorijalna suradnja (Interreg)” koji se podupire iz Europskog fonda za regionalni razvoj i iz instrumenata za financiranje vanjskog djelovanja. Iz URBACT-a se financiraju mreže gradova kako bi se razvila integrirana praksa.

[4] Na temelju članka 12. Uredbe (EU) 2021/1058 provedba EUI-ja povjerena je regiji Hauts-de-France u okviru neizravnog upravljanja. Poziv na iskaz interesa za neizravno upravljanje EUI-jem objavljen je u svibnju 2021., a regija Hauts-de-France odabrana je u srpnju 2021. Sporazum između Komisije i regije Hauts-de-France potpisan je u kolovozu 2022.

[5] U tekućim cijenama.

Slika 1: Logika intervencije Europske urbane inicijative

2.1. Financiranje inovacija u gradovima

EUI podupire projekte inovativnog djelovanja čiji je cilj poticanje transformativne uloge gradova i uvođenja testiranih inovacija za gradove u cijelom EU-u. Svaki projekt može dobiti maksimalni doprinos iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) u iznosu od 5 milijuna EUR uz stopu sufinanciranja od 80 % i može trajati najviše četiri godine[6]. Prihvatljivi podnositelji zahtjeva su gradska tijela ili skupine tijela iz gradova, manjih gradova ili predgrađa s ukupno najmanje 50 000 stanovnika koji se nalaze u jednoj od država članica EU-a.

To područje rada temelji se na pilot-inicijativi „Inovativne mjere za gradove”[7], koja se provodila u programskom razdoblju 2014. – 2020. Od tada su uvedena brojna poboljšanja, na primjer: i. veća usmjerenost na inovacije za gradove relevantne za kohezijsku politiku, ii. veća mjerljivost rezultata u odnosu na unaprijed utvrđene pokazatelje, iii. veća usmjerenost na operativnu spremnost projekata, potencijal za povećanje opsega i primjenjivost ispitanih rješenja u drugim kontekstima.

Za inovativna djelovanja u okviru EUI-ja planiraju se četiri poziva na podnošenje prijedloga, od kojih su dva provedena, jedan je u tijeku, a jedan je predviđen za 2026. (tablica 1). Cilj je prva tri poziva potaknuti inovacije u određenim tematskim područjima važnima za politike EU-a, dok se u okviru četvrtog poziva namjerava poduprijeti gradove s manje iskustva u inovacijama.

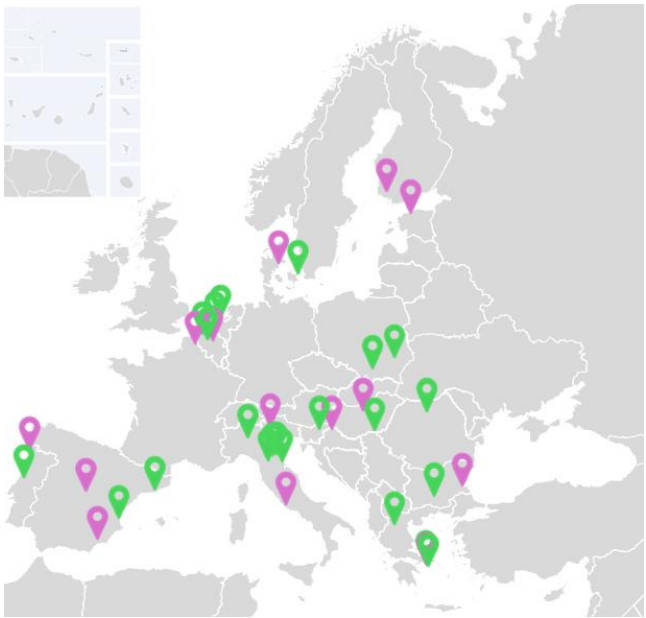
6 EUI – Smjernice za inovativna djelovanja
7 UIA – Inovativne mjere za gradove

Tablica 1: Pozivi na podnošenje prijedloga za inovativna djelovanja u okviru EUI-ja

Poziv	Godina objave, teme	Zahtjevi	Odabrani projekti, ukupan doprinos iz EFRR-a (u EUR)	Stopa uspješnosti zahtjeva
1	2022., jedna tema: novi europski Bauhaus	99 zahtjeva iz 21 države članice	14 projekata iz 12 država članica, 65,2 milijuna EUR	14 %
2	2023., tri teme: ozelenjivanje gradova, održivi turizam, iskorištavanje talenata u gradovima koji se smanjuju	112 zahtjeva iz 21 države članice	22 projekta iz 12 država članica, 98 milijuna EUR	20 %
3	2024., dvije teme: energetska tranzicija, tehnologija u gradu	poziv se zatvara u listopadu 2024.	predviđena sredstva od 90 milijuna EUR	—
4	planirano za 2026.	—	—	—

U okviru dva provedena poziva odabrano je 36 projekata iz 16 država članica (slika 2). Poduzeto je više mjera kako bi se poboljšala geografska pokrivenost i pomoglo gradovima da pripreme kvalitetne zahtjeve, npr. organizirane su radionice za podnositelje zahtjeva iz srednjoeuropskih i istočnoeuropskih država članica i uspostavljena je mreža nacionalnih kontaktnih točaka za gradove koje promiču pozive u svim državama članicama.

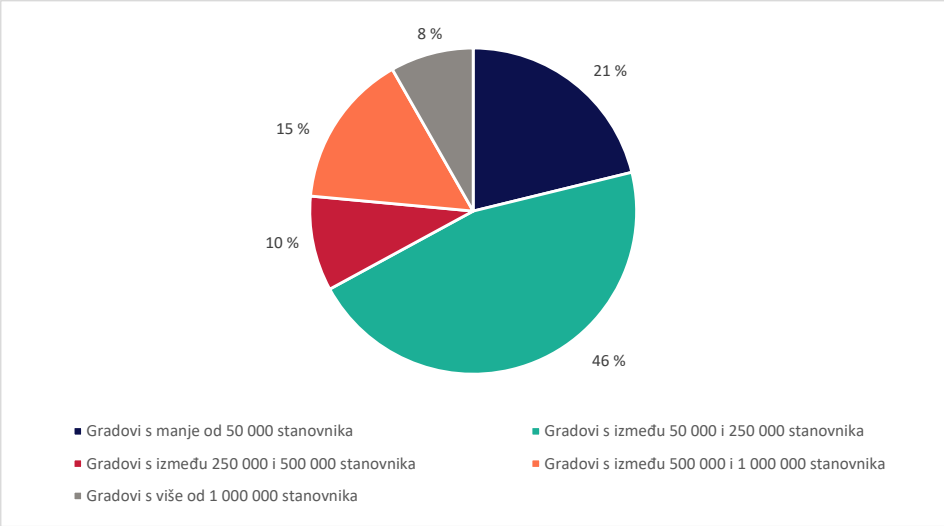
Slika 2: Geografske lokacije odabranih projekata u okviru dva poziva na podnošenje prijedloga za inovativna djelovanja
(1. poziv: ljubičasta, 2. poziv: zelena)

Kad je riječ o broju stanovnika urbanih središta čija tijela sudjeluju u odabranim projektima u okviru dva provedena poziva, više od dvije trećine čine mali i srednji gradovi (slika 3), a jednaki

udio odnosi se na „gradove iz članka 11.”[8].

Slika 3: Udio gradskih tijela po broju stanovnika u odabranim projektima inovativnog djelovanja

Novost je to što se dio bespovratnih sredstava iz EFRR-a dodijeljenih svakom projektu inovativnog djelovanja izdvaja za financiranje transnacionalnih partnerstava za prijenos inovacija između vodećih gradskih tijela i tri druga grada EU-a, od kojih dva grada moraju biti iz slabije razvijenih ili tranzicijskih regija[9]. Ta metoda temelji se na pilot-mehanizmu za prijenos inovativnih mjera za gradove provedenom u okviru programa URBACT III od 2021. do 2022., a cilj joj je prenošenje iskustva testiranih inovativnih rješenja i razmatranje mogućnosti njihove primjene u drugim urbanim kontekstima. Cilj je i potaknuti ulaganja u okviru programa kohezijske politike i poticati kapacitete za inovacije u gradovima koji ne provode projekte inovativnog djelovanja.

2.2. Potpora kapacitetima i znanju u gradovima

2.2.1. Jačanje kapaciteta gradova

Aktivnosti izgradnje kapaciteta u okviru EUI-ja pokrenute su 2023. i provode se kao pilot-djelovanja do kraja 2024.[10] Te aktivnosti uključuju tri vrste djelovanja: razmjene između gradova, istorazinske ocjene i događanja za izgradnju kapaciteta. Cilj im je poboljšati kapacitete gradova za osmišljavanje i provedbu integriranih i participativnih strategija, politika i prakse održivog urbanog razvoja. Komplementarne su i koordiniraju se s programom URBACT IV[11].

Razmjena između gradova[12] provodi se „odozdo prema gore” i u skladu s potražnjom te se temelji na kontinuiranom pozivu. Podrazumijeva susret dva gradska tijela iz različitih država članica u okviru kratkoročnog posjeta, pri čemu se jedno od njih (podnositelj zahtjeva) suočava s određenim problemom, a drugo raspolaže stručnim znanjem za rješavanje tog problema. Razmjena je učinkovit oblik uzajamnog učenja.

Gradska tijela pokazuju sve veći interes za razmjene između gradova. Do 31. kolovoza 2024. primljeno je 60 zahtjeva iz gradova u 22 države članice. Većinu zahtjeva podnijeli su gradovi iz

---

8 Gradovi iz članka 11. su gradovi koje su države članice odabrale za provedbu održivog urbanog razvoja u skladu s Uredbom (EU) 2021/1058.

9 Smjernice za inovativna djelovanja u okviru EUI-ja za podnositelje zahtjeva

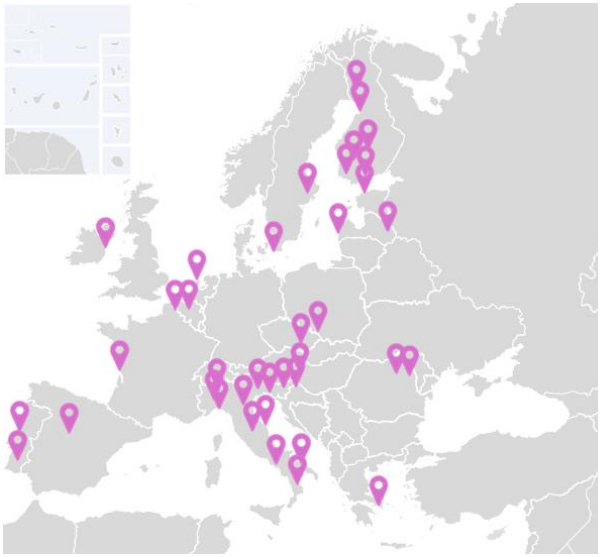
10 U programu rada za razdoblje 2023. – 2024. u odluci o financiranju iz EUI-ja utvrđena je pilot-faza za aktivnosti izgradnje kapaciteta.

11 URBACT IV provodi se od 2021. do 2027.

12 Smjernice za razmjenu između gradova u okviru EUI-ja za podnositelje zahtjeva

Italije, Španjolske, Portugala i Finske. U tijeku je ili već dovršeno 40 razmjena[13], za koje se mobiliziralo ukupno 88 gradskih tijela (slike 4 i 5). U razmjenama uglavnom (88 %) sudjeluju mali i srednji gradovi, koji su gotovo ravnomjerno raspoređeni po slabije razvijenim, tranzicijskim i razvijenijim regijama. Više od 60 % gradova čine „gradovi iz članka 11.”.

Slika 4: Gradska tijela uključena u razmjene između gradova u ulozi „grada suočenog s problemom”

Slika 5: Gradska tijela uključena u razmjene između gradova u ulozi „istorazinskog ocjenjivača”

Podupiru se i istorazinske ocjene[14], u okviru kojih skupine gradova uspoređuju svoje integrirane strategije urbanog razvoja, na kojima se temelji održivi urbani razvoj[15]. Cilj je poboljšati osmišljavanje i provedbu strategija. Svaka istorazinska ocjena uključuje najviše četiri „grada koji se ocjenjuju”, koji u suradnji s pojedincima iz najviše šest gradova u ulozi „istorazinskih ocjenjivača” nastoje riješiti utvrđeni problem[16]. Na razini cijele Europske unije objavljuju se godišnji pozivi za prijave „gradova iz članka 11.” u ulozi „gradova koji se ocjenjuju” i drugih gradova u ulozi „istorazinskih ocjenjivača”.

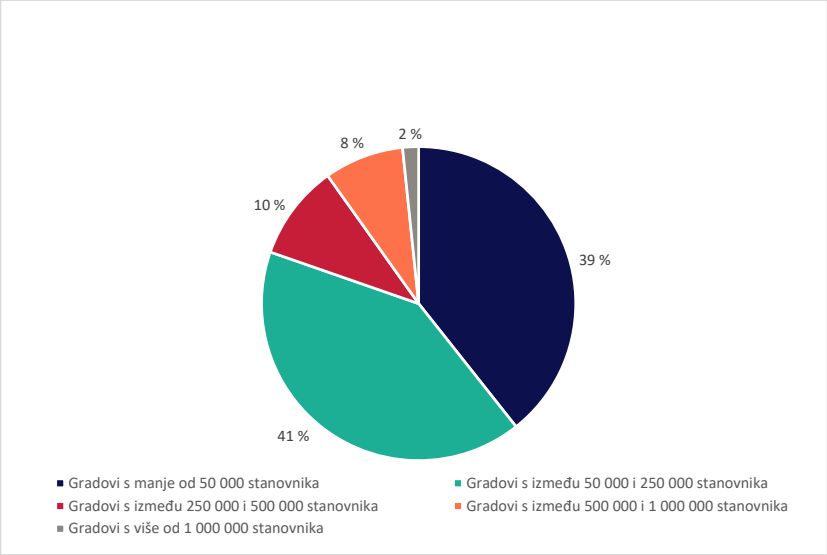
Slika 6: Geografska pokrivenost istorazinskih ocjena (gradovi koji se ocjenjuju: ljubičasta, gradovi istorazinski ocjenjivači: zelena)

[13] Stopa uspješnosti zahtjeva bila je veća od 85 %.
[14] Smjernice za istorazinsko ocjenjivanje u okviru EUI-ja za podnositelje zahtjeva
[15] Kako je definiran u članku 11. Uredbe (EU) 2021/1058.
[16] Na temelju metodologije i resursa za istorazinske ocjene JRC-a i GU-a REGIO.

Do 31. kolovoza 2024. provedena su tri istorazinska ocjenjivanja, pri čemu su Solun (EL), Coimbra (PT) i Kalisz (PL) organizirali događanja na licu mjesta. Istorazinske ocjene uključivale su oko 150 sudionika iz 12 država članica. Pritom je 54 sudionika bilo iz gradskih tijela koja su predstavljala „gradove koji se ocjenjuju" (njih 10) ili „istorazinske ocjenjivače" (njih 44) (slika 6). Među uključenim gradskim tijelima njih 80 % dolazilo je iz malih i srednjih gradova (slika 7), a otprilike polovina dolazila je iz slabije razvijenih regija. Većina „gradova koji su se ocjenjivali" bili su mali i srednji gradovi iz slabije razvijenih ili tranzicijskih regija.

Slika 7: Udio gradskih tijela po broju stanovnika uključenih u istorazinske ocjene

Na događanjima za izgradnju kapaciteta[17] okupljaju se gradska tijela, upravljačka tijela, Komisija i drugi ključni akteri radi razmjene informacija i predstavljanja sinergija između resursa i programa kohezijske politike i plana EU-a za gradove. Ta događanja doprinose stvaranju „zajednice stručnjaka za urbana pitanja". Postupak uključuje upućivanje godišnjih poziva upravljačkim tijelima da izraze interes za organizaciju događanja s regijom Hauts-de-France.

Do 31. kolovoza 2024. organizirano je osam događanja ili sastanaka za izgradnju kapaciteta u Torinu (IT), Temišvaru (RO), Ljubljani (SI), Zadru (HR), Tourcoingu (FR), Budimpešti (HU), Tampereu (FI) i Bruxellesu (BE). Na tim je događanjima prisustvovalo oko 500 sudionika, od kojih je 160 bilo iz gradskih tijela.

2.2.2. Potpora znanju i politikama u gradovima

U okviru više područja rada EUI-ja podupiru se mogućnosti gradova za razvoj znanja i politika. Uspostavljena je mreža kontaktnih točaka za gradove koja obuhvaća sve države članice[18]. U razdoblju obuhvaćenom ovim izvješćem određeno je 25 kontaktnih točaka za gradove[19]. Većina njih ujedno su i nacionalne kontaktne točke u okviru URBACT-a, a ako se razlikuju i ne pripadaju istom tijelu, osigurava se njihova međusobna koordinacija.

Uspostavljena je nova platforma znanja Portico[20]. Svrha joj je objediniti postojeće bogato znanje

[17] Na temelju Mreže za urbani razvoj u okviru kohezijske politike u programskom razdoblju 2014. – 2020., kojom se podupirala razmjena informacija između gradova koji su provodili integrirane strategije u okviru dijela kohezijske politike koji se odnosi na održivi urbani razvoj te između gradova koji su provodili inovativne mjere za gradove.

[18] Opis zadataka kontaktnih točaka za gradove u okviru EUI-ja.

[19] Francuska i Luksemburg imaju zajedničku kontaknu točku za gradove, dok bi za Italiju tek trebala biti određena.

[20] Portico.

o gradovima i riješiti problem fragmentacije izvora znanja kako bi se pomoglo stručnjacima za urbana pitanja na svim razinama. Jedna od njezinih sastavnica je Urban Panorama, čiji je cilj pomoći korisnicima u pretraživanju urbanih inicijativa, programa i organizacija EU-a. Alat će se izrađivati postupno, a prvo izdanje već je dostupno[21].

Anketa o budućnosti na razini EU-a prvi je put provedena 2024. Provodi se svake dvije godine kako bi se gradska tijela i stručnjake za urbana pitanja ispitalo o najvažnijim trendovima, problemima, manjku znanja i potrebama za potporom u području održivog urbanog razvoja. Na temelju rezultata regija Hauts-de-France dobiva uvid u novu dinamiku i potrebe gradske zajednice. U okviru prve ankete primljena su 364 odgovora iz 25 država članica EU-a. Više od 70 % tih odgovora dostavila su gradska tijela[22].

Uskoro će se pokrenuti niz aktivnosti kapitalizacije[23] u obliku „laboratorija za politike EUI-ja" i drugih proizvoda znanja. Cilj je poduprijeti gradska tijela i stručnjake za urbana pitanja u oblikovanju politika na temelju dokaza i osiguravanju kvalitetnih javnih ulaganja, ponajprije u okviru kohezijske politike. Posebna pozornost posvetit će se malim i srednjim gradovima koji još nemaju dovoljno kapaciteta za pristup postojećem iskustvu i znanju.

Plan EU-a za gradove – suradnja više razina upravljanja uspostavljena Amsterdamskim paktom 2016.[24] – podupire se EUI-jem[25]. Osmišljen je i uveden paket usluga kako bi se tematskim partnerstvima pomoglo da ostvare svoje akcijske planove, a pruža se i pomoć za uspostavu novih partnerstava. EUI-jem se može poduprijeti i suradnja između vlada u urbanim pitanjima[26] ako takvu potporu zatraži jedna ili više država članica i ako je tako dogovoreno s Komisijom.

Provedeno je više komunikacijskih kampanja o pozivima za inovativna djelovanja, pozivima za aktivnosti izgradnje kapaciteta, pokretanju platforme Portico i pozivima za članove partnerstava u okviru plana EU-a za gradove. Izrađene su internetske stranice i pokrenut je bilten EUI-ja. Taj bilten trenutačno ima više od 5000 pretplatnika.

2.3. Upravljanje i druge aktivnosti

Upravljački okvir EUI-ja[27] uspostavljen je radi učinkovitog i uključivog usmjeravanja i operativne provedbe svih područja aktivnosti. Uključuje mehanizam koji omogućuje sinergije između aktivnosti i participativni postupak strateškog usmjeravanja koji obuhvaća sve relevantne dionike te se sastoji od nadzornog odbora i upravljačke skupine.

Nadzorni odbor uključuje predstavnike Komisije, regije Hauts-de-France i tajništva EUI-ja. Nadzire provedbu, napredak u ostvarivanju ciljeva, razvoj i provedbu aktivnosti u okviru svake sastavnice, praćenje rezultata i financijsko izvršenje. Prema potrebi uvrštava strateške savjete upravljačke skupine u operativne aktivnosti.

Upravljačka skupina ima ulogu savjetodavnog tijela. Prima informacije i daje savjete o strateškoj provedbi EUI-ja, ponajprije kad je riječ o usklađenosti aktivnosti i prioritetima. Upravljačku skupinu čine predstavnici Komisije, regije Hauts-de-France i tajništva EUI-ja, država članica iz svakog trija predsjedništava EU-a, upravljačkog tijela i tajništva URBACT-a, Odbora regija i dva europska udruženja gradova, Vijeća europskih općina i regija i mreže

[21] Urban Panorama | Portico.
[22] Izvješće o anketi bit će objavljeno krajem 2024.
[23] Aktivnosti i/ili procesi za koje se iskorištava znanje proizišlo iz aktivnosti EUI-ja, uključujući provedene projekte inovativnog djelovanja, aktivnosti izgradnje kapaciteta, aktivnosti izgradnje znanja itd. Zahvaljujući aktivnostima kapitalizacije stvorit će se i forumi za razvoj sinergije s drugim inicijativama i programima EU-a.
[24] Amsterdamski pakt 2016.
[25] Kako je navedeno u Sporazumu iz Ljubljane iz 2021. i njegovu višegodišnjem programu rada, koje su donijeli ministri EU-a.
[26] Članak 12. Uredbe (EU) 2021/1058. Potpora može uključivati tehničko i/ili tematsko stručno znanje. U razdoblju obuhvaćenom ovim izvješćem nije zatražena potpora.
[27] Članak 12. Uredbe (EU) 2021/1058.

gradova Eurocities.

U razdoblju obuhvaćenom ovim izvješćem organizirana su tri sastanka oba upravljačka tijela. Povezanost i dosljednost s postupcima upravljanja u okviru programa URBACT IV i plana EU-a za gradove ostvarene su uzajamnim sudjelovanjem i razmjenom informacija.

Kad je riječ o financijskom izvršenju EUI-ja, velik udio, odnosno više od polovine sredstava od 395 milijuna EUR[28], bio je namijenjen aktivnostima. Dovršena je prva verzija sustava praćenja[29] i uskoro će se pokrenuti nadzorna ploča s prikazom napretka.

Uspostavljena je bliska suradnja s programom URBACT IV kako bi se postigla opća koordinacija, sinergije i komplementarnosti, posebno između aktivnosti izgradnje kapaciteta i aktivnosti izgradnje znanja u okviru ta dva instrumenta[30]. EUI je u suradnji s URBACT-om pridonio i provedbi ciljeva utvrđenih u Programu Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030.

3. PRVI REZULTATI

EUI je osmišljen u suradnji s ključnim akterima[31] kako bi se poduprlo izradu strategija i politika, integriranu i participativnu provedbu te urbane inovacije.

Nakon prve dvije godine provedbe EUI ostvaruje prve rezultate. Inicijativa pruža cjelovit skup usluga za potporu gradovima svih veličina. Aktivnosti su pokrenute uz međudjelovanje sastavnica EUI-ja te koordinaciju i komplementarnost s programom URBACT IV. Nadalje, u okviru EUI-ja kombiniraju se aktivnosti i resursi iz plana EU-a za gradove te se stvaraju sinergije s drugim važnim inicijativama EU-a.

Kad je riječ o geografskoj lokaciji 444 gradska tijela koja primaju potporu iz EUI-ja u razdoblju obuhvaćenom ovim izvješćem, dvije trećine ih je iz slabije razvijenih i tranzicijskih regija. Većinu korisnika (73 %) čine mali i srednji gradovi, a njih 70 % su „gradovi iz članka 11.”. Među gradovima koji se podupiru njih 25 % sudjeluje i u programu URBACT, što je potvrda bolje povezanosti EUI-ja i drugih instrumenata kohezijske politike.

Dovršena su dva poziva na podnošenje prijedloga za inovativna djelovanja pokrenuta 2022. i 2023., koja su dovela do provedbe 36 projekata u 16 država članica uz doprinos iz EFRR-a u iznosu većem od 163 milijuna EUR. Zahvaljujući svojim transnacionalnim partnerstvima za prijenos, mreža od 85 gradova uvodi inovacije, razmjenjuje iskustva i pokreće mjere kohezijske politike kad je riječ o temama kao što su novi europski Bauhaus, ozelenjivanje gradova, održivi turizam i iskorištavanje talenata u gradovima koji se smanjuju. Ta će se mreža uskoro dopuniti dodatnim projektima u području energetske tranzicije i tehnologije u gradovima. U okviru tih poziva potaknute su sinergije s misijama EU-a, posebno s misijom za klimatski neutralne i pametne gradove, te drugim ključnim inicijativama EU-a.

[28] U tekućim cijenama.

[29] Sustav praćenja postupno će se proširivati te će na temelju ključnih pokazatelja uspješnosti mjeriti ostvarenja, rezultate i učinke EUI-ja s obzirom na njegove ciljeve.

[30] EUI i URBACT međusobno se dopunjuju na više načina, npr. EUI-jem se podupiru kratkoročne razmjene između gradova, dok se iz URBACT-a financiraju dugoročne mreže gradova. U okviru tih instrumenata organiziraju se i zajednička događanja, a na platformi znanja EUI-ja dostupan je niz URBACT-ovih izvora.

[31] Odbor regija, europske mreže gradova i savjetovanja s državama članicama i drugim gradskim dionicima.

Fuenlabrada (ES) eksperimentira s novim modelom stanovanja koji se temelji na međugeneracijskoj solidarnosti i načelima novog europskog Bauhausa. Pridonosi revitalizaciji središta grada, koji pogađaju pogoršana kvaliteta stanovanja, visoka stopa praznih stambenih i poslovnih nekretnina te starenje stanovništva. **Budimpešta (HU)**, kako bi prevladala stambenu krizu uzrokovanu visokim cijenama energije, testira integrirani model usluga cjenovno pristupačnog stanovanja koji obuhvaća načela novog europskog Bauhausa i u kojem se razvija niz usluga usmjerenih na javni i privatni stambeni fond.

Bologna (IT) objedinjuje informacijske tehnologije, prirodna rješenja i „građane znanstvenike”[32] kako bi se u svim njezinim četvrtima uspostavila veza s prirodom i stvorile „prilagodljive zelene ćelije” za rješavanje problema urbanih toplinskih otoka. **Brugge (BE)** testira plava i zelena infrastrukturna rješenja radi ublažavanja rizika od poplava i suša te poboljšanja kvalitete vode, pri čemu među ostalim koristi i svoju povijesnu podzemnu vodovodnu mrežu.

Stalowa Wola (PL) eksperimentira sa stvaranjem uvjeta za razvoj talenata u svemirskoj industriji, pri čemu osmišljava model višedimenzionalne specijalizacije u gradu koji uključuje svemirski laboratorij, akademiju i klaster u skladu s pristupom četverostruke spirale. **Haskovo (BG)** ispituje mogućnost izgradnje inovativnog medicinsko-tehnološkog centra koji će mobilizirati medicinski i digitalni sektor te pružati usluge i mogućnosti obrazovanja, posebno mladim talentima, ali i doprinijeti prelasku na održivo lokalno gospodarstvo.

Kopenhagen (DK) uvodi upravljanje turizmom na temelju podataka i u skladu s potrebama zajednice tako što razvija participativnu aplikaciju za snimanje fotografija i glasa radi uključivanja korisnika te prikupljanja i analize podataka o njihovu iskustvu za dobrobit svojih zajednica i turista. **Coimbra (PT)** testira internetski portal za održivi turizam na temelju velikih jezičnih modela, obogaćen stvarnim podacima o odredištima i personaliziranim planovima putovanja za turiste.

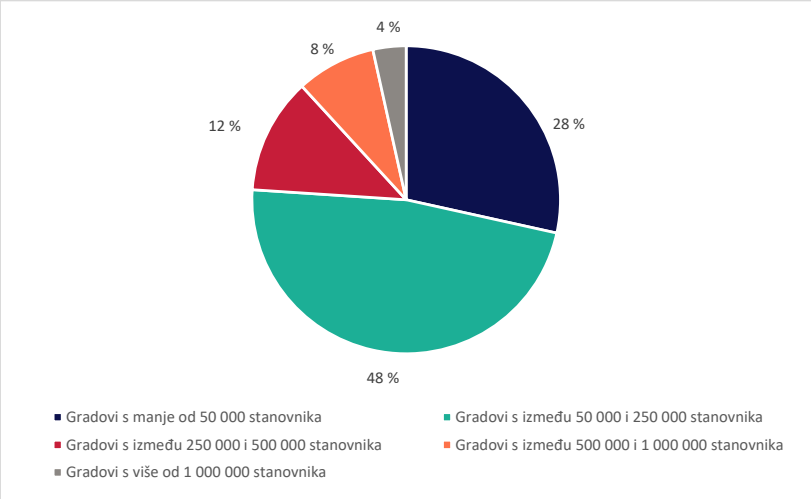
Autorska prava: 1. slika ©Gettyimages.be/zak00, 2. slika ©Gettyimages.be/DrAfter123, 3. slika ©Gettyimages.be/guoya, 4. slika ©Gettyimages.be/Annika McFarlane.

Aktivnosti izgradnje kapaciteta provode se sa specifičnim ciljem pružanja potpore gradovima u provedbi udjela ulaganja iz EFRR-a u iznosu većem od 24 milijarde EUR, predviđenog za održivi urbani razvoj[33]. Sudionici već u pilot-fazi ocjenjuju da aktivnosti imaju učinak[34]. U tim je aktivnostima sudjelovalo 485 stručnjaka za urbana pitanja, od kojih je gotovo 60 % dolazilo iz gradskih tijela, a dvije trećine iz „gradova iz članka 11.”. Aktivnosti izgradnje kapaciteta posebno su korisne manjim gradovima s obzirom na to da 76 % gradova koji u njima sudjeluju

[32] Izraz „građani znanstvenici” odnosi se na pripadnike javnosti.
[33] Na temelju više od 1100 integriranih strategija urbanog razvoja.
[34] Na temelju povratnih informacija dobivenih od sudionika aktivnosti izgradnje kapaciteta.

ima manje od 250 000 stanovnika (slika 8).

Slika 8: Udio (%) gradskih tijela koja sudjeluju u aktivnostima izgradnje kapaciteta prema broju stanovnika gradova

Razmjene između gradova u okviru aktivnosti izgradnje kapaciteta obuhvaćale su niz tema, npr. cjenovno pristupačno stanovanje, socijalnu uključenost, mobilnost, prilagodbu klimatskim promjenama, digitalnu tranziciju, urbanu regeneraciju, turizam i pristup financiranju. Zahvaljujući istorazinskim ocjenama poboljšani su kapaciteti gradova za uključivanje dionika i međusektorsku suradnju, povezivanje strategija s programima na razini EU-a i svijeta te s ruralnim područjima, kao i s financijskom potporom. Na događanjima za izgradnju kapaciteta obrađivale su se razne teme, npr. izrada integrirane strategije, funkcionalna urbana područja, integrirana teritorijalna ulaganja i lokalni razvoj pod vodstvom zajednice, zelena tranzicija i inovacijski ekosustavi.

Uvedene su mjere za koordinaciju i komplementarnost s programom URBACT IV. Gradovi koji se podupiru iz URBACT-a partneri su u EUI-jevim aktivnostima izgradnje kapaciteta. URBACT je surađivao i kao strateški partner u uspostavi platforme znanja Portico. Nužno je održavati čvrstu povezanost EUI-ja i URBACT-a kako bi se omogućilo njihovo koordinirano djelovanje i stvaranje sinergija.

Uspostavljena je mreža nacionalnih kontaktnih točaka za gradove koja ubrzano potiče potražnju za uslugama EUI-ja u državama članicama. Ona pospješuje provedbu svih aktivnosti EUI-ja i dopire do urbanih zajednica, posebno do manjih gradova i upravljačkih tijela. Ima međusektorsku funkciju u promicanju svih područja rada, a prvi učinci već su vidljivi. Njezina zajednica na društvenim mrežama ubrzano raste te je 2024. organizirano ili je u tijeku više od 400 medijskih kampanja. Budući da EUI nudi brojne aktivnosti, mreži je potrebna stalna i namjenska potpora kako bi učinkovito pružala svoje usluge.

Platforma znanja Portico omogućuje stručnjacima za urbana pitanja prijeko potreban pristup znanju i informacijama o inicijativama EU-a. Sadržava više od 1600 izvora znanja i okuplja zajednicu od gotovo 2000 stručnjaka za urbana pitanja. Na platformi će uskoro biti dostupna i sastavnica koja sadržava obećavajuće i uspješne primjere iz urbane prakse proizišle iz projekata financiranih iz kohezijskih fondova u cijeloj Europskoj uniji. Razvojem značajke Urban Panorama Portico nastoji postupno stvoriti alat koji će povezivati korisnike s odgovarajućim europskim inicijativama i akterima na temelju njihovih potreba. Potrebno je nastaviti raditi na proširenju platforme, a posebno njezina alata Panorama, kako bi se razvijala istim tempom i kako bi postala EU-ova točka pristupa znanju o urbanim pitanjima.

U tijeku su prve aktivnosti kapitalizacije koje se provode u obliku laboratorija za politike, a u

početnoj je fazi regija Hauts-de-France u suradnji s programom URBACT IV uspješno organizirala niz „gradskih laboratorija” posvećenih pitanjima energetske tranzicije i lokalnih prehrambenih sustava. Regija Hauts-de-France trenutačno razmatra razne vrste pomoćnih aktivnosti kad je riječ o procjenama teritorijalnog učinka. Gradovi imaju važnu ulogu u provedbi politika EU-a i nacionalnih politika i zbog toga su za održivi urbani razvoj neophodni propisi u kojima se uzimaju u obzir različite potrebe raznih područja. Budući da su ključni europski akteri u tom području razvili niz alata i metodologija za procjene teritorijalnog učinka[35], cilj je nadograditi postojeće resurse i početkom 2025. pokrenuti aktivnosti kojima će se ispuniti potrebe gradova.

Potpora planu EU-a za gradove donosi rezultate: stvaraju se i planiraju nova partnerstva. EUI od 2022. podržava uspostavu četiri tematska partnerstva za „ozelenjivanje gradova”, „održivi turizam”, „gradove ravnopravnosti” i „hranu”. Do kraja 2024. trebala bi se uspostaviti dva dodatna partnerstva: „grad osjetljiv na vodu” i „dekarbonizacija zgrada, integrirani programi obnove i lokalni planovi grijanja i hlađenja”. Očekuje se da će se zahvaljujući potpori planu EU-a za gradove povećati kapacitet svih uključenih aktera za rad u kontekstu suradnje više razina upravljanja.

Pokrenut je niz komunikacijskih aktivnosti. EUI je na raznim platformama društvenih mreža prikupio više od 28 000 pratitelja. Na događanjima EUI-ja u razdoblju obuhvaćenom ovim izvješćem prisustvovalo je više od 3000 sudionika. Uloženo je mnogo truda u promidžbu petog Foruma gradova u Torinu 2023., na kojem je EUI službeno pokrenut, i u pripreme za nadolazeće šesto izdanje u Krakovu u lipnju 2025.

4. ZAKLJUČCI

Europa ne može ostvariti svoje ciljeve bez svojih gradova. Europska komisija nastavit će podupirati gradove u suradnji s gradskim tijelima. U tom kontekstu EUI djeluje kao integrirani resurs i mehanizam potpore za gradove svih veličina iz cijelog EU-a. Nudi gradovima konkretne mjere kao što su mogućnosti uzajamnog učenja, ustupanje stručnjaka i znanja te financiranje inovacija kako bi se pridonijelo ostvarenju ciljeva kohezijske politike. U tom kontekstu pomaže gradovima da odgovore na brojne probleme s kojima se suočavaju.

EUI će se nastaviti provoditi prema pristupu koji se temelji na potražnji, u okviru kojeg se strateške i operativne odluke donose prvenstveno u skladu s potrebama gradova, a korisnicima se nastoji pružiti što relevantnija potpora. I dalje se posvećuje pozornost uspostavi učinkovitog sustava prikupljanja povratnih informacija gradova i stručnjaka za urbana pitanja u okviru mreže nacionalnih kontaktnih točaka za gradove i interakcija u područjima rada inicijative.

EUI će nastaviti blisko surađivati s ključnim organizacijama i mrežama za urbana pitanja te jačati sinergije s drugim važnim inicijativama EU-a. Uložit će se maksimalan trud kako bi se potaknulo korištenje njegovih usluga među gradovima svih veličina u svim državama članicama. Povratne informacije korisnika prikupit će se 2025. u okviru ocjene u sredini programskog razdoblja. EUI se zalaže za ojačano i dosljedno djelovanje u okviru politika u EU-u, što uključuje doprinos predstojećem programu europske politike za gradove.

[35] Npr. ESPON, Zajednički istraživački centar EU-a i međudržavni akteri.